

Ljubljana, 8. decembra 2022

USTAVNO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJE
Beethovnova 10
1000 Ljubljana

Predlagatelja: **Metka Zevnik**, Storžiška 4, 4000 Kranj, in
Aleš Primc, Malejeva 3, 1000 Ljubljana,

sovoditelja Koalicije 'Za otroke gre!'

Zadeva: **Odgovor na navedbe nasprotnega udeleženca v zadevi št. U-I-398/22**
v zahtevi za preizkus ustavnosti zoper Sklep o nedopustnosti razpisa zakonodajnega referenduma o spremembah Družinskega zakonika (DZ-B, EPA 190-IX), št. 542-08/22-4/43, ki ga je na seji 28.10.2022 sprejel Državni zbor (Uradni list RS, št. 138/2022) (v nadaljevanju: sklep) zaradi kršitve pravice do referenduma iz 90. člena v povezavi s pravico do sodelovanja pri urejanju javnih zadev iz 44. člena Ustave Republike Slovenije (v nadaljevanju ustava) ter zaradi kršitve pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena ustave.

I. Uvod

Metka Zevnik in Aleš Primc, kot sovoditelja Koalicije 'Za otroke gre!' in s tem predstavnika 30.600 pobudnikov zakonodajnega referendumu o Zakonu o Družinskega zakonika (DZ-B, 190-IX, v nadaljevanju novela DZ), skladno z dopisom Ustavnega sodišča št. U-I-398/22-9 z dne 28.11.2022 posredujeva odgovor na navedbe nasprotnega udeleženca, t.j. Državnega zbora Republike Slovenije. Odgovoru Državnega zbora je skupaj z dopisom Ustavnega sodišča posredovan tudi odgovor Vlade Republike Slovenije, čeprav le ta ni udeleženka v tem postopku.

Sovoditelja Koalicije »Za otroke gre!« ugotavljava, da sta tako Državni zbor RS kot Vlada RS v večjem delu svojega odgovora zgolj ponovila navedbe iz Sklepa o nedopustnosti razpisa zakonodajnega referendumu o spremembah Družinskega zakonika (DZ-B, EPA 190-IX), št. 542-08/22-4/43, ki ga je na seji 28.10.2022 sprejel Državni zbor (Uradni list RS, št. 138/2022) (v nadaljevanju: sklep). Gre za neutemeljene in zavajajoče navedbe, ki sva jih sovoditelja Koalicije »Za otroke gre!« podrobno, argumentirano in dosledno sledeč ustavno sodni praksi Ustavnega sodišča republike Slovenije in Evropskega sodišča za človekove pravice že zavrnila v Zahtevi za preizkus ustavnosti zoper Sklep o nedopustnosti razpisa zakonodajnega referendumu o spremembah Družinskega zakonika z dne 11. novembra 2022 (v nadaljevanju: Zahteva). Da ne bi ponavljala argumentacije iz Zahteve z dne 11. novembra 2022, od Ustavnega sodišča pričakujeva, da v tem delu sledi argumentaciji iz Zahteve.

Sovoditelja Koalicije »Za otroke gre!« ugotavljava, da se niti Državni zbor RS niti Vlada RS v svojem odgovoru nista opredelila do navedb in ključnih vidikov argumentacije Zahteve z dne 11. novembra 2022, kar kaže na ustavnosodno argumentacijsko šibkost Sklepa Državnega zbora z dne 28.10.2022, kakor tudi odgovorov Državnega zbora RS in Vlade RS, ki očitno nimata argumentov za zavrnitev ustavnosodne argumentacije Zahteve z dne 11. novembra 2022.

Edina vsebinsko dodatna navedba oz. argumentacija Državnega zbora v njegovem Odgovoru na Zahtevo za oceno ustavnosti Sklepa o nedopustnosti zakonodajnega referendumu o Zakonu o spremembah Družinskega zakonika (DZ-B, EPA 190-IX) (U-I-398/22) je: *»Skladno s tretjo alinejo drugega odstavka 8. člena Zakona o centralnem registru prebivalstva pozna namreč pravni red Republike Slovenije le dva spola – tj. moški in ženski spol -, zaradi česar je mogoče zakonsko zvezo neodvisno od besedne dikcije v prvem odstavku 3 člena DZ skleniti zgolj med osebama različnega ali istega spola, enako pa velja tudi za skupno posvojitev na podlagi prvega odstavka 213. člena in 223. člena DZ.«*

V nadaljevanju bova sovoditelja Koalicije »Za otroke gre!« dokazala, da gre za zavestno podcenjevanje in zavajanje Ustavnega sodišča ter javnosti s strani Državnega zbora RS z namenom ozakonitve posvojitev otrok v vsa mogoča LGBTQIA+ razmerja ter uvedbo LGBTQIA+ izobraževalnih programov, ki med drugim vključujejo učenje kako spreminjati spol in spolno usmerjenost v vrtce, osnovne in srednje šole.

II. V okviru državnega sektorja potekajo aktivnosti za sprejem zakonodaje, ki bo urejala samo-določitev spola.

- a) **Medresorska delovna skupina za preučitev ureditve spremembe oziroma pravnega priznanja spola v Republiki Sloveniji**

V okviru Vlade Republike Slovenije že več let potekajo aktivnosti za pripravo ter sprejem zakonodaje, ki bo urejala samo-določitev spola. »Dne 20. 9 2019 je takratna ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti s sklepom, št. 070-72/2018/12, ustanovila Medresorsko delovno skupino (MDS) za preučitev ureditve spremembe oziroma pravnega priznanja spola v Republiki Sloveniji, v katero so imenovani predstavnice in predstavniki Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstva za notranje zadeve, Ministrstva za zdravje in Ministrstva za pravosodje. Naloga delovne skupine je, preučiti vse vidike pravne ureditve spremembe spola, oziroma pravnega priznanja spola v RS in priprava ugotovitev, na podlagi katerih bodo pripravljene podlage za zakonsko ureditev področja.

MDS se je na 1. seji sestala dne 6. 11. 2019 in sprejela sklep, da pristojni resorji vsak na svojem področju preučijo in pripravijo pregled stanja in števila obravnavanih zadev s področja spremembe spola. V vmesnem času se je pripravilo tudi pričujoče gradivo. 2. seja MDS je potekala dne 24. 6 2020 in na njej je bil sprejet sklep, da se gradivo po prejemu dopolnitev s strani članic in članov delovne skupine posreduje v usklajevanje, oziroma dopolnitve MNZ, MP, MDDSZ in MP. Po prejemu dopolnitev s strani ministrstev je bilo gradivo skupaj z mnenjem Komisije za medicinsko etiko posredovano v pregled in dopolnitev tudi Varuhu človekovih pravic, Zagovorniku načela enakosti ter Zavodu TransAkcija. MDS je tako vse odzive zbrala do 15. januarja 2021 in se sestala na 3. in hkrati zadnji seji dne 2. 3. 2021. Zaključne ugotovitve MDS so navedene v poglavju 6.2.«¹

Vlada Republike Slovenije torej že daljši čas pripravlja zakonodajo, s katero bo uzakonila spreminjanje spolov ter priznanje več spolov kot samo moškega in ženskega. Vladi Republike Slovenije in Državnemu zboru so ta prizadevanja znana, saj so ena od prednostnih nalog sedanje vladne koalicije ter tudi ena od njihovih predvolilnih obljub, ki so jih dali t.i. civilni družbi pred državnozbornskimi volitvami 2022.

b) Organ Zagovornika načela pravic enakosti

Organ Zagovornika načela pravic enakosti si intenzivno prizadeva za sprejem zakonodaje o samo-določitvi spola enako kot si prizadeva za razglasitev protiustavnosti zakonske zveze žene in moža ter za posvojitvev otrok v LGBTQIA+ razmerja. V resnici gre za istovrstna prizadevanja in zgoj za različne vsebinske poudarke predvsem pa za postopno uvajanje čedalje bolj radikalnih stopenj LGBTQIA+ zahtev. Organ Zagovornika načela enakosti je decembra leta 2021 izdal *Posebno poročilo - Položaj transspolnih ljudi v postopkih medicinske potrditve spolne identitete in pravnega priznanja spola v Sloveniji*², katerega sestavni del so tudi naslednja priporočila:

»Zagovornik načela enakosti Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti priporoča, da pripravi celovit zakon o pravnem priznanju spola, v okviru katerega, naj:

---

¹ Medresorska delovna skupina za preučitev ureditve spremembe oziroma pravnega priznanja spola v Republiki Sloveniji, Uveljavljanje pravnega priznanja spola (primerjalno pravna analiza in analiza ureditve v Sloveniji), Ljubljana, marec, 2021.

² <https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2022/08/Posebno-porocilo-Polozah-transspolnih-ljudi-v-postopkih-medicinske-potrditve-spolne-identitete-in-pravnega-priznanja-spola-v-Sloveniji.pdf>

- bo upravni postopek spremembe podatka o spolu urejen tako, da zanj ne bo več potrebna izjava zdravstvene ustanove ali zdravnika in bo zadostovala samo-opredelitev osebe, ki želi sprožiti postopek pravnega priznanja spola;
- postopek pravnega priznanja spola uredi v upravnem postopku;
- spremembo imena in spremembo spola v osebnih dokumentih uredi v okviru enega postopka na upravnih enotah;
- zagotovi ohranitev vseh pridobljenih pravic, vključno s pravicami iz zakonske zveze in starševstva;
- omogoči tudi vpis tretje, nevtralne možnosti pri označevanju spola za transspolne in interspolne ljudi.«³

Vodja organa Zagovornika načela enakosti izvaja tudi kampanjo za sprejem uzakonitve samodoločitve spola z organizacijo okroglih miz ter z izvajanjem pritiskov na razne državne organe.⁴ Vse to je javno znano in javno objavljeno, kar predstavniki Vlade RS in Državnega zbora vedo.

III. Pritiski civilne družbe za uveljavitev zakonodaje za spreminjanje spola

a) T.i. LGBTQIA+ civilna družba

Pritisk LGBTQIA+ in drugih t.i. civilno-družbenih skupin za uvedbo uzakonitve samodoločitve spola trajajo že vrsto let in so v zadnjih letih čedalje intenzivnejši, posebej so se okrepili po državnozborskih volitvah leta 2022. Pri tem je potrebno izpostaviti, da ne gre zgolj za spreminjanje spola iz moškega v ženskega ali obratno, ampak gre za zahteve po določitvi spola zunaj okvira moškega in ženskega spola, kar aktivisti in tudi del stroke poimenujejo z izrazom »nebinarni spoli oz. spolne identitete« kar vključuje celo množico različnih spolov, fluidnih spolov itn⁵.

Med civilno-druženimi organizacijami, ki so specializirane za področje spreminjanja spola je vodilni zavod Transfeministična iniciativa Transakcija⁶. Iz njihove spletne strani je razvidno, da ne priznavajo zgolj ženskega in moškega spola, ampak si prizadevajo za vzpostavitev pravnega okvira za priznanje množice spolov in spolnih identitet⁷. Prav tako si prizadevajo za spreminjanje spola pri mladoletnih osebah. Zavod Transakcija je ena od članic vplivne civilne iniciative Glas ljudstva, ki skupaj z Vlado RS načrtuje in pripravlja predpise v Sloveniji. Med drugim je bil njihov predstavnik tudi član zgoraj navedene Medresorske delovne skupine za preučitev ureditve spremembe spola in pravnega priznanja spremembe spola v Republiki Sloveniji.

³ Zagovornik načela enakosti, Posebno poročilo Položaj transspolnih ljudi v postopkih medicinske potrditve spolne identitete in pravnega priznanja spola v Sloveniji, december 2021, str. 101.

⁴ <https://zagovornik.si/zagovornik-na-okroglih-mizah-o-polozaju-interspolnih-ljudi-v-medicinskih-postopkih-in-polozaju-transspolnih-ljudi-v-medicinskih-in-upravnih-postopkih/>

⁵ Eden od seznamov spolov: https://www.medicinenet.com/what_are_the_72_other_genders/article.htm

⁶ <https://transakcija.si/about/>

⁷ <https://transakcija.si/t-prirocnik/>

Stališče Državnega zbora, iz katerega zavajajoče izhaja, da Slovenija ni na poti pravnega urejanja področja spreminjanja spola in s tem tudi radikalnega spreminjanja družinskih razmerij, so zavajajoče in niso resnične. Zgoraj omenjena, izjemno vplivna vodilna slovenska nevladna organizacije na področju spreminjanja spola Zavod Transfeministična Inicijativa TransAkcija, ki sodeluje pri pripravi v delovnih skupinah za pripravo zakonodaje s tega področja, je že leta 2016 izdala brošuro s pomenljivim naslovom: »*Vsi spoli so resnični*«. V njej je predstavljen njihov pogled in načrt urejanja zakonodaje na področju samo-določanja spolov. V brošuri strnjeno predstavijo svojo vizijo takole (odebeljeni so deli že v citiranem besedilu):

»Trenutna ureditev pravnega priznanja spola v Sloveniji krši vsaj tri človekove pravice, in sicer pravico do telesne integritete, pravico do zdravja in pravico do zasebnosti (8. člen Evropske konvencije o človekovih pravicah).

Predlog za ureditev pravnega priznanja spola, osnovanega izključno na samoidentifikaciji osebe in brez pogojev pridobitve diagnoz: Oseba, ki želi pravno potrditi svoj spol, pristojni upravni enoti predloži pisno prošnjo za spremembo spolnega identifikatorja. Pri vlogi prošnje, upravna enota od osebe ne zahteva predložitve potrdila o diagnozi duševne motnje, kakor tudi ne nobenega medicinskega ali katerega koli drugega potrdila.

Osebni okoliščini spolna identiteta in spolni izraz, ki sta osrednji osebni okoliščini, na osnovi katerih se transspolne in cispolno nenormativne osebe legitimira znotraj pravno-formalnih sistemov, zaenkrat nista vključeni v noben zakonski akt v Sloveniji. Najbolj nujno je, da se ju vključi v protidiskriminacijsko zakonodajo ter v 14. člen ustave, ki določa enakost pred zakonom.

Pravno priznanje spola bi moralo biti zasnovano na eni sami postavki: posameznikovi_ čini osebni odločitvi za priznanje spola oz. samoidentifikaciji osebe. Zakoni, ki urejajo pravno priznanje spola, naj bi bili brez pogojev ali zahtev po posredovanju institucij pri posameznikovi_ čini odločitvi. Primeri dobrih praks pravnega priznanja spola trenutno obstajajo na Malti, Irskem, Danskem ter v Argentini, kjer je zakonodaja skladna s človekovimi pravicami in omogoča pravno priznanje spola brez intervencij psihiatrov_inj, zdravnikov_ic, sodnikov_ic, zgolj z upoštevanjem osebne svobode in možnosti odločanja osebe, ki si želi pravnega priznanja svoje spolne identitete.

Malta ima trenutno najbolj progresiven in vključujoč zakon (GIGESC – Gender Identity, Gender Expression and Sex Characteristics Act) za transspolne in cispolno nenormativne osebe v Evropi. Zakon GIGESC vključuje osebne okoliščine spolne identitete, spolnega izraza ter spolnih značilnosti, ki jih definira kot:

– spolna identiteta: notranje in individualno doživljanje spolne identitete vsake posamezne osebe, ki je lahko v skladu ali neskladju s spolom, ki je bil osebi pripisan ob rojstvu, vključujoč osebno doživljanje lastnega telesa (ki morda vključuje, kadar je to odločitev posameznice_ka, prilagoditve telesnega videza in/ali telesnih funkcij z medicinskimi, operativnimi ali drugimi posegi), ter preostali načini predstavljanja spolne identitete, kot so ime, oblačila, način govora, mimika in kretnje ...

– spolni izraz: manifestacija oz. zunanje predstavljanje spolne identitete vsake posamezne osebe;

– spolne značilnosti: kromosomske, gonadne in anatomske značilnosti vsake posamezne osebe, ki vključujejo primarne spolne značilnosti, kot so reproduktivni organi in genitalije ter

kromosomske strukture in hormone, ter sekundarne spolne značilnosti kot so mišična masa, porazdelitev las, oprsje itd.

Zakon GIGESC omogoča pravno priznanje spola, ki temelji izključno na samoidentifikaciji posameznikov, kar je v skladu s standardi Sveta Evrope, ki določajo, da naj bo pravno priznanje spola hitro, dostopno in transparentno. Zakon GIGESC določa, da imajo vse osebe pravico do pripoznanja svoje spolne identitete, svobodnega razvoja svoje osebnosti v skladu s svojo spolno identiteto ter obravnavanja, ki spoštuje in je v skladu s posamezničino kovo spolno identiteto, telesno integriteto in telesno avtonomijo, hkrati pa pripoznanje osebe v skladu z njeno spolno identiteto ter pripoznanje te identitete tudi v vseh osebnih dokumentih, ki vključujejo omenjeno osebno okoliščino.«⁸

V isti publikaciji je nadalje zapisano:

»EVROPSKI PARLAMENT je junija 2015 sprejel poročilo o enakosti spolov, ki je vključujoče do transspolnih oseb. Poslanke ci so od EVROPSKE KOMISIJE zahtevali strategijo za enakost spolov, saj je zdajšnja s koncem leta 2015 potekla. Prenovljena strategija bi po njihovem mnenju morala upoštevati in krepiti pravice različnih skupin kot so migrantke, pripadnice etničnih manjšin, romske ženske in transspolne ženske.

V poročilu pozivajo Evropsko komisijo, da zagotovi pravno priznanje spola na celotnem območju EU. Komisijo in Svetovno zdravstveno organizacijo pa, naj se transspolne osebe preneha klasificirati kot duševno bolne in začne legitimirati in ne patologizirati raznolikosti spolnih identitet in izrazov v otroštvu. Prav tako so problematizirale i diskriminacijo in nasilje, s katerim se soočajo transspolne osebe po Evropi zaradi svoje spolne identitete in spolnega izraza. Trenutno sicer še ni znano, ali bo nova strategija tudi sprejeta.«⁹

V nadaljevanju je zapisano tudi:

»Pri Evropski komisiji pravijo, da mora biti obstoječa evropska zakonodaja za boj proti diskriminaciji na podlagi spola interpretirana na način, da se z njo proti diskriminaciji zaščitene vse transspolne osebe. Te zaenkrat niso posebej omenjene v evropski zakonodaji o enakopravnosti, čeravno naj bi se načelo o enaki obravnavi ne glede na spol nanašalo tudi na diskriminacijo na podlagi potrditve spola. V novem poročilu pa Komisija pravi, da mora biti obravnavana tudi diskriminacija na podlagi spolne identitete.

AGENCIJA EU ZA TEMELJNE PRAVICE (FRA) je opozorila, da zaščita pred diskriminacijo, ki je omejena zgolj na potrditev spola, ne vključuje približno 50 % transspolne populacije. Zato je priporočila, da se obstoječa zaščita razširi tudi na diskriminacijo na podlagi spolne identitete.

Evropski parlament kot tudi Evropska komisija se torej izkazujeta kot podpornika in zaveznika transspolnih oseb. Posebej pomembno se nam zdi, da sta obe instituciji prepoznali spolno identiteto kot ključno okoliščino za zagotavljanje zaščite človekovih pravic vsem

---

⁸ Anja Koletnik, Zavod Transfeministična Iniciativa TransAkcija: Vsi spoli so resnični. Ljubljana 2016. 143-147. V: <https://transakcija.si/wp-content/uploads/2016/05/Vsi-spoli-so-resnicni.pdf>

⁹ Anja Koletnik, Zavod Transfeministična Iniciativa TransAkcija: Vsi spoli so resnični. Ljubljana 2016. 149. V: <https://transakcija.si/wp-content/uploads/2016/05/Vsi-spoli-so-resnicni.pdf>

transspolnim osebam. Korak naprej pa bi bil tudi, če bi kot ključno okoliščino za zagotavljanje človekovih pravic vsem transspolnim osebam prepoznali tudi spolni izraz.«¹⁰

Na spletni strani <https://transakcija.si/> je publikacija »Med modro in rozo« iz leta 2019 v kateri avtorji mladostnike neposredno nagovarjajo k spreminjanju spola in normalizaciji »nebinarnih« spolnih identitet.¹¹

Društvo informacijski center Legebitra je leta 2016 ob sodelovanju Zavoda Transfeministična iniciativa transAktija izdalo brošuro z naslovom »Pravno priznanje spola v Sloveniji : smernice za uresničevanje spoštovanja človekovih pravic transspolnih in cispolno nenormativnih oseb«. V publikaciji je posebno poglavje namenjeno analizi o vplivu spreminjanja spola na družinska razmerja. Med drugim je zapisano: »V 34 evropskih državah oblasti od osebe, ki želi pravno priznati svoj spol, zahtevajo ločitev od zakonca, v 15 evropskih državah pa ločitev ni pogoj. Te države so: Avstrija, Belgija, Danska, Gruzija, Islandija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Španija, Švedska in Švica. Nemška in avstrijska sodišča so celo rabsodila, da je pogoj zahteve po ločitvi za vstop v proces pravnega priznanja spola neskladen s pravicami zakonskih parov, kljub temu, da je v obeh državah zakonska zveza definirana kot zveza med osebama različnih spolov. **Pravno priznanje spola naj torej ne onemogoča uresničevanja pravic partnerke_ja in otrok transspolne osebe.**

Pogosto se vprašanje pravic poročenih transspolnih oseb obravnava v luči razprav o dostopnosti zakonske zveze za istospolne pare. Umestitev v to razpravo je napačna, saj pri transspolnih osebah, ki si želijo pravnega priznanja spola, govorimo o pravicah že poročenega para, se pravi pravicah, ki že obstajajo. Ločitev, razveljavitev ali preoblikovanje zakonske zveze v registrirano istospolno partnerstvo pomeni izgubo že pridobljenih pravic, zato se je tovrstnim zahtevam treba izogniti.«¹²

V poglavju »Nebinarna spolne identitete in pravno priznanje spola« pa beremo: »Nebinarna spolna identiteta (oz. identitete) (angl. nonbinary) je krovni termin, ki zajema spolne identitete, ki se nahajajo zunaj binarnega spolnega sistema. Gre torej za vse spolne identitete, ki presegajo binarni spolni sistem oziroma za spolne identitete, ki niso ženska ali moški. Termin se lahko uporablja v tem pomenu, lahko pa gre tudi za samostojno spolno identiteto, ki ne potrebuje natančnejše definicije. Nebinarna spolne identitete zajemajo številne spolne identitete, ki so zunaj binarnega spolnega sistema, naprimer: aspolnost, neutrois, bispolnost, kvirspolnost, itd.

Primer dobre prakse, malteški zakon GIGESC24, omogoča pravno priznanje spola, osnovano izključno na samoidentifikaciji posameznic_kov. Zakon GIGESC določa, da imajo vse osebe pravico do pripoznanja svoje spolne identitete, svobodnega razvoja svoje osebnosti v skladu s svojo spolno identiteto ter spoštljive obravnave, ki je v skladu s posamezničino_kovo spolno identiteto, pravice do telesne integritete in fizične avtonomije, ter do pripoznavanja spolne identitete tudi v vseh osebnih dokumentih.

---

¹⁰ nja Koletnik, Zavod Transfeministična Inicijativa TransAktija: Vsi spoli so resnični. Ljubljana 2016. 150. V: <https://transakcija.si/wp-content/uploads/2016/05/Vsi-spoli-so-resnicni.pdf>

¹¹Vir: <https://transakcija.si/med-modro-in-roza/>

¹² Anja Koletnik, Eva Ana Grm in Eva Gračanin: Pravno priznanje spola v Sloveniji : smernice za uresničevanje spoštovanja človekovih pravic transspolnih in cispolno nenormativnih oseb. Društvo informacijski center Legebitra, urednik: Simona Maljevac, Ljubljana, 2016, str. 13-14.

Izhajajoč iz navedene dobre prakse, bi vse naštetu moralo veljati tudi za osebe z nebinarnimi spolnimi identitetami. Optimalna ureditev bi tako pomenila, da imajo dostop do pravnega priznanja spola tudi osebe z nebinarnimi spolnimi identitetami, kar pa trenutno v Sloveniji ni mogoče, saj zakonodaja pozna le moški in ženski spol, ki sta označena s spolnim identifikatorjem M ali Ž oz. številko 500 ali 505 v enotni matični številki občana_ke.

Ena izmed rešitev, ki bi zagotovila dostopnost pravnega priznanja spola tudi za nebinarne osebe je uvedba tretje kategorije pravnega spola. To bi pomenilo, da bi bila poleg ženskega (Ž) in moškega (M) spolnega identifikatorja na voljo tudi možnost, namenjena vsem osebam, katerih identitete ne sovpadajo z binarnim spolnim sistemom, npr. s spolno nedoločeno oznako (X).

O vključitvi tretjega spolno nedoločenega identifikatorja v postopek pravnega priznanja spola smo vprašale_i sodelujoče v Raziskavi potreb transspolnih oseb v Sloveniji (2015)25.«¹³

V okviru Parade ponosa leta 2022 je bila 8.6.2022 organizirana okrogla miza, na kateri so predstavniki t.i. civilne družbe, ki zase menijo, da imajo ključne zasluge za zmago sedanje koalicije na državnozborskih volitvah 2022, predstavili svoje zahteve, katerih izvršitev pričakujejo v mandatu 2022 – 2026. Njihove glavne zahteve so bile izražene na okrogli mizi z naslovom: *Kaj prinaša LGBTiQ+ skupnosti obdobje po državnozborskih volitvah*¹⁴, ki je bila izvedena v okviru dogodkov Parade ponosa leta 2022, junija 2022. Te med drugim so:

- »vključitev teorije spola v obvezen šolski predmetnik,
- priznanje spola na podlagi samoidentifikacije v praksi,
- obhod ljudske volje glede posvojitve, umetne oploditve z biomedicinsko pomočjo ter izenačenje zakonske zveze za istospolne pare,
- vpisa »zločina iz sovraštva« v kazenski zakonik,
- prepoved nenujnih spolnih operacij na interspolnih novorojenčkih in otrocih,
- izdatno financiranje LGBT organizacij.«¹⁵

b) 138 zahtev posameznikov in organizacij zbranih v okviru t.i. civilnodružbene pobude Glas ljudstva

Pred državnozborskimi volitvami se je izoblikovala civilna iniciativa Glas ljudstva¹⁶, ki združuje 112 organizacij in več kot 1800 posameznikov. Civilna iniciativa Glas ljudstva je pred državnozborskimi volitvami 2022 oblikovala 138 zahtev na 11 področjih. Na drugem področju – Vladavina prava in človekove pravice je v prvem stavku 12. točke zapisano: »Pripraviti je treba sistematično analizo vseh zakonov, predpisov in ukrepov z vidika spolne neenakosti, ki vključuje pravice transspolnih in nebinarnih oseb.« 13 točka se v celoti glasi: »V roku enega leta naj država pripravi in sprejme strategijo na področju človekovih pravic in preprečevanja diskriminacije, ki bo pripravljena v sodelovanju s civilno družbo, ter jasno določi pristojnosti

¹³ Anja Koletnik, Eva Ana Grm in Eva Gračanin: Pravno priznanje spola v Sloveniji : smernice za uresničevanje spoštovanja človekovih pravic transspolnih in cisspolno nenormativnih oseb. Društvo informacijski center Legebitra, urednik: Simona Maljevac, Ljubljana, 2016, 15.

¹⁴ Celoten videoposnetek okrogle mize: <https://youtu.be/fE0MqKVFbvg> . Če bo videoposnetek izbrisan na spletu, v Koaliciji »Za otroke gre!« hranimo posnetek in ga lahko predložimo Ustavnemu sodišču.

¹⁵ <https://www.domovina.je/lgbtq-aktivisti-golobu-izstavljajo-racun-teorijo-spola-v-sole-otroke-istospolnim-parom-lezbijkam-pa-oploditev-z-biomedicinsko-pomocjo/>

¹⁶ <https://glas-ljudstva.si/pogosta-vprasanja/>

in dolžnosti pri njenem izvajanju.«

V primeru teh zahtev civilne družbe ne gre zgolj za zahteve zelo vplivne civilne družbe, ampak za politično obvezo strank, ki sestavljajo sedanjo vlado. Navedene zahteve so namreč pred državnozborskimi volitvami 2022 sprejele vse stranke sedanje vladne koalicije ter njihovo realizacijo javno obljubile pred državnozborskimi volitvami 2022. To svojo zavezo je Robert Golob, predsednik stranke zmagovalke volitev, večkrat javno izpostavil tudi po volitvah¹⁷. Gre torej za politični program sedanje vladne koalicije, zato gre pri stališču Državnega zbora za očitno zavajanje in prikrivanje dejanskih namenov sprememb Družinskega zakonika.

IV. Protiustavni pritisk civilne družbe, da se obide ljudska volja

V zahtevi za preizkus ustavnosti zoper sklep zaradi kršitve pravice do referendumu iz 90. člena v povezavi s pravico do sodelovanja pri urejanju javnih zadev iz 44. člena ustave) ter zaradi kršitve pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena ustave predlagatelja kot sovoditelja Koalicije 'Za otroke gre!' dodatno izpostavlja zahteve predstavnikov t.i. civilne družbe, katerih izvršitev pričakujejo v mandatu 2022 – 2026. Njihove glavne zahteve so bile izražene na okrogli mizi z naslovom: *Kaj prinaša LGBTIQ+ skupnosti obdobje po državnozborskih volitvah*¹⁸, ki je bila izvedena v okviru dogodkov Parade ponosa leta 2022, junija 2022 (tč. III a).

Med drugimi zahtevami je:

- **obhod ljudske volje glede posvojitve, umetne oploditve z biomedicinsko pomočjo ter izenačenje zakonske zveze za istospolne pare.**

Navedene zahteve te civilne družbe so namreč pred državnozborskimi volitvami 2022 sprejele vse stranke sedanje vladne koalicije ter njihovo realizacijo javno obljubile pred državnozborskimi volitvami 2022. To svojo zavezo je Robert Golob, predsednik stranke zmagovalke volitev, večkrat javno izpostavil tudi po volitvah¹⁹. (tč. III b)

Iz tega je razviden že vnaprejšnji namen kršitve 44. čl. ustave številnim državljanom in državljanke pri urejanju javnih zadev pri tako pomembnih družbeni tematiki kot je zajeta v Družinskem zakoniku.

V. Mednarodne prakse priznavanja spreminjanja spola vključno s priznanjem spolov zunaj okvira moškega in ženskega spola

Po svetu je v zadnjem obdobju trend pravnega priznanja spreminjanja in samodoločanja spola, vključno s pravnim priznanjem spolov, ki niso ženski ali moški. V Evropski uniji imajo take ureditve Islandija, Nemčija in Malta, po svetu pa v Kanadi, Avstraliji, Argentini, Indiji, Novi Zelandiji, v nekaterih državah ZDA itn. Gre za kontroverzen mednarodni trend, ki ga ni mogoče spregledati in se širi predvsem v državah t.i. zahodne civilizacije, ne glede na dokazano tragične

---

¹⁷ Npr. <https://www.rtvsl.si/radio-koper/prispevki/zgodbe/civilno-druzbo-bomo-vpeli-v-nactovanje-in-izvajanje-politik/625267>

¹⁸ Celoten videoposnetek okrogle mize: <https://youtu.be/fE0MqKVFbvg> . Če bo videoposnetek izbrisan na spletu, v Koaliciji »Za otroke gre!« hranimo posnetek in ga lahko predložimo Ustavnemu sodišču.

¹⁹ Npr. <https://www.rtvsl.si/radio-koper/prispevki/zgodbe/civilno-druzbo-bomo-vpeli-v-nactovanje-in-izvajanje-politik/625267>

posledice, ki jih prinaša osebam in še posebej otrokom, ki vstopijo v proces spreminjanja spola²⁰.

Področje spreminjanja spola ni del, ki bi ga urejali z mednarodni dokumenti o človekovih pravicah, tej logiki sledi tudi Evropsko sodišče za človekove pravice. Gre torej za področje, ki je v pristojnosti posameznih držav oz. njihove presoje²¹. Kljub temu pa je že bila sprejeta Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini oz. t.i. Istanbulsko konvencijo iz leta 2011, ki v tretji točki 18. člena govori o družbeni konstrukciji spolov (se pravi več spolov kot sta moški in ženska): »Pogodbenice zagotovijo, da ukrepi, sprejeti na podlagi tega poglavja: - temeljijo na razumevanju družbene konstrukcije spolov pri nasilju nad ženskami in nasilju v družini in so osredotočeni na človekove pravice in varnost žrtev.«²²

VI. Sklep

Vlada RS in Državni zbor v svojih odgovorih na Zahtevo Koalicije »Za otroke gre!« z dne 11. novembra 2011 nista navedla nobenih novih relevantnih ugovorov na Zahtevo »Koalicije za otroke gre!« z dne 11. novembra 2022.

V tem Odgovoru na navedbe nasprotnega udeleženca v zadevi št. U-I-398/22 v Koaliciji »Za otroke gre!« zgoj argumentirano dodatno dokažemo, da pri sprejetih spremembah Družinskega zakonika ne gre zgoj za odpravo protiuustavnosti ugotovljene s strani večine sodnic in sodnikov Ustavnega sodišča, temveč za spremembe, ki bistveno presega tako vsebino izreka kot obrazložitev odločb Ustavnega sodišča.

Kot je bilo poudarjeno in dokazano že v Zahtevi »Koalicije »Za otroke gre!« z dne 11. novembra 2011, se odločbi Ustavnega sodišča, ki ju Državni zbor navaja kot podlagi za odpravo domnevnih protiuustavnosti tako v izrekih kot obrazložitvah nanašata zgoj na moško – žensko (binarno) razumevanja spola, medtem ko sprejete spremembe Družinskega zakonika z izbrisom ženskega in moškega spola v definiciji zakonske zveze, uvajajo v družinska razmerja tudi druge »spole« ki obstajajo po mnenju LGBTQIA+ aktivistov, za katero pravno priznanje smo dokazali, da si prizadevajo tako stranke sedanje vladne koalicije, kot civilna družba, ki z vlado načrtuje in pripravlja zakonodajo. Poleg tega smo pokazali, da tovrstne pravne ureditve v svetu tudi dejansko obstajajo ter povzročajo veliko škodo mnogim ljudem, še posebej otrokom, ki gredo zavedeni in ne zavedajoč se posledic svojih odločitev v mladoletni dobi v postopke spreminjanja spola.

Predlagatelja na temelju vseh navedenih argumentov v Zahtevi Koalicije »ZA otroke gre!« z dne 11. novembra 2022 in tega Odgovora na navedbe nasprotnega udeleženca v zadevi št. U-I-398/22 pričakujeva ugotovitev, da je Sklep o nedopustnosti razpisa zakonodajnega referendumu o spremembah Družinskega zakonika, št. 542-08/22-4/43 z dne 28.10.2022 nezakonit in v nasprotju z Ustavo RS ter da posega v ustavno priznane temeljne pravice pobudnikov

²⁰ Glej npr. dokumentarni filma *Kaj je ženska? (What is a woman (2022))*, avtorja Matta Walsh., ki odlično predstavi razvoj dogodkov in tveganja spreminjanja spola. Film je dostopen na spletni povezavi: <https://www.documentaryarea.tv/video/What+Is+a+Woman/>

²¹ O tej temi podrobno v Uveljavljanje pravice do pravnega priznanja spola v Sloveniji, uredili doc. dr. Tilen Štajnpihler Božič, dr. Mojca Zadravec, as. Luka Mišič, Ljubljana, 2017, <https://www.pf.uni-lj.si/media/uppps.-koncno.besedilo.pdf>

²² Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini

referenduma. Predlagava, da Ustavno sodišče izpodbijani sklep razveljavi ter s tem odloči, da se dovoli nadaljevanje zbiranja podpisov za podporo zahtevi za razpis referenduma, zakonodajni referendum o noveli DZ pa dopusti.

Metka Zevnik

Aleš Primc